

بررسی اهداف و اصول امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران از منظر امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری (مدظله العالی)

جاوید منتظران^۱

حسین تاج آبادی^۲

چکیده:

بسیاری از پژوهشگران، امنیت ملی را توانایی یک کشور در حفظ ارزش‌های فردی در برابر تهدیدهای خارجی می‌دانند و از این منظر یکی از موضوعات بسیار مهم حال حاضر، شناخت ادبیات فکری و اعتقادی امام خمینی (ره) بنیان‌گذار انقلاب اسلامی و امام خامنه‌ای (مدظله العالی) رهبر جمهوری اسلامی ایران جهت درک و شناخت بهتر حوزه امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران و اهداف اصول آن است. لذا با توجه به اینکه در پیدایش اهداف و اصول امنیت ملی و استقرار آن، عاملی تاثیرگذار در اندیشه این دو بزرگوار دخیل بوده است که نیازمند تأمل و ژرف نگری اساسی برای شناخت این عامل تاثیرگذار است و در اینجا ما با هدف بررسی این مسئله، ضمن تفهیم مفاهیم امنیت و امنیت ملی و نیز بررسی این مفاهیم از منظر اسلام، با تأمل و بازخوانی دیدگاه‌های مقام معظم رهبری و امام خمینی (ره) به تبیین اهداف و اصول امنیت ملی حال حاضر جمهوری اسلامی می‌پردازیم. نتایج پژوهش بیان می‌دارد رهبران جمهوری اسلامی ایران؛ اهداف و اصول امنیت ملی را از زاویه نگاه و اصول اعتقادی خود که همانا اسلام راستین است استخراج نموده‌اند و هدف اصلی از اصول و اهداف امنیت ملی حال حاضر جمهوری اسلامی، در حقیقت یک ابزار در خدمت اندیشه و گفتمان اسلام است که در اندیشه حفظ جان و مال و ناموس مسلمین در کنار حفظ ارزش‌ها و اعتقادات آنها در برابر سلطه کافران و معاندین و نیز ارتقا و اعتلای فکری فرهنگی مسلمانان در سراسر جهان است.

واژگان کلیدی: اهداف، اصول، امنیت، امنیت ملی، امام خمینی، مقام معظم رهبری

۱. دانشگاه مالک اشتر تهران

مقدمه:

امنیت در زندگی انسان‌ها یک مفهوم حیاتی است که بدون آن، زندگی انسان‌ها با دشواری‌های جدی روبرو خواهد بود.

امنیت ملی نیز در معنی عام کلمه به معنای آزادی از ترس و فقدان خطر جدی از خارج نسبت به منافع حیاتی و اساسی مملکت است. یکی از هدف‌های اصلی هر کشور و حکومتی تامین امنیت و افزایش امنیت ملی برای کشور است و این به آن معناست که یک کشور سعی کند خطر جدی متوجه ارزش‌های حکومت و مردمش نگردد. در دائره‌المعارف علوم اجتماعی، امنیت ملی چنین تعریف شده است: توان یک ملت در حفظ ارزش‌های داخلی از تهدیدات خارجی.

اهمیت امنیت از دیدگاه امام علی (ع) به گونه‌ای است که مناطق فاقد امنیت از دیدگاه ایشان بدترین مناطق معرفی می‌شود یا این که اگر امر دایر شود میان امنیت نداشتن و پذیرش حکومت ظالم، امام پذیرش حکومت جابر را بر نامنی ترجیح می‌دهد و می‌فرماید مردم ناگزیرند که حکومتی هر چند بدکاره و ظالم داشته باشند تا امنیت را در جامعه حاکم گردانند بنابراین همچنان که در حوزه داخلی تامین امنیت مورد توجه قرار می‌گیرد، در بعد خارجی نیز تامین و رسیدن به جامعه امن بشری هدفی است که دولت اسلامی امام علی (ع) به سوی آن حرکت می‌کند؛ زیرا در پرتو وجود امنیت منطقه‌ای و جهانی است که زمینه‌های دعوت دینی فراهم می‌آید و مردم می‌توانند با آرامش به کارهایشان پردازند. تعریف مشخص از امنیت و ترسیم مرزهای مفهومی امنیت ملی در جمهوری اسلامی ایران، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و شناخت این امر بدون ژرفای دقیق در دیدگاه‌های بنیان‌گذاران و تبیین‌کنندگان آن، امکان پذیر نیست. از سویی نیز با توجه به اینکه در حال حاضر که ایران اسلامی دوران بسیار حساس توسعه سیاسی و اقتصادی را سپری می‌کند و بازتاب انقلاب عظیم آن، چالش‌های فکری و نظری گسترده‌ای را در عرصه اندیشه، مفهوم سازی و نظریه پردازی در حوزه‌های علوم اجتماعی و سیاسی داشته است، شایسته است مفهوم امنیت ملی و نیز مولفه‌ها و اصول و اهداف مؤثر بر آن مطالعه گردد تا اصول و اهداف امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران و چرایی آنکه از سوی امام خمینی بنیان‌گذار انقلاب اسلامی و مقام معظم رهبری حضرت آیت الله امام خامنه‌ای تبیین گردیده، شناخته و درک گردد؛ به عبارت دیگر، باید ضمن تفهیم مفهوم امنیت و امنیت ملی از منظر اسلام و بازخوانی دیدگاه‌های مقام معظم رهبری و امام خمینی (ره)، اهداف و اصول امنیت ملی جمهوری اسلامی و علل ایجاد آن بیان گردد.

بنابراین با توجه به این مسئله مهم که اهداف و اصول امنیت ملی جمهوری اسلامی با آرمان‌های اسلامی و مفاهیم مکتبی آمیخته شده است و امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری به منزله بنیان‌گذار و رهبر فعلی این حکومت، اهداف و اصول را از زاویه نگاه و اصول فکری خود استخراج نموده‌اند. در این مقاله، سعی می‌شود ضمن بررسی مفهوم امنیت و امنیت ملی و دیدگاه اسلام در این خصوص و نیز جایگاه این موضوع در قانون اساسی جمهوری اسلامی به برخی از مهم‌ترین مولفه‌ها، اصول و اهداف امنیت ملی جمهوری اسلامی با تحقیق در دیدگاه‌ها و رهنمودهای این دو بزرگواران توجه نمود.

اهداف تحقیق:

هدف اصلی:

«تبیین هدف از اهداف و اصول امنیت ملی جمهوری اسلامی از منظر حضرت امام (ره) و مقام معظم رهبری (مدظله العالی)»

اهداف فرعی:

- بررسی مفهوم امنیت و امنیت ملی
- بررسی امنیت از منظر اسلام
- بررسی تعریف و نگاه امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در خصوص امنیت ملی
- بررسی اهداف و اصول امنیت ملی از منظر امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری (مدظله العالی)

سوالات تحقیق:

سوال اصلی:

«هدف از ایجاد اهداف و اصول امنیت ملی جمهوری اسلامی از منظر امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری (مدظله العالی) چه می‌باشد؟»

سوالات فرعی:

- امنیت و امنیت ملی چیست و ویژگی‌های آن چیست؟
- امنیت از منظر اسلام چگونه است؟

تعریف امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در قبال مفهوم امنیت ملی چیست؟
اهداف و اصول امنیت ملی جمهوری اسلامی از منظر امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری (مدظله
العالی) چیست؟

روش تحقیق:

تحقیق حاضر از نظر روش و ماهیت، روشی توصیفی تحلیلی است که روش گردآوری آن به صورت کتابخانه‌ای و نیز مراجعه به مقالات مرتبط با حوزه امنیت و امنیت ملی است. از سویی در این تحقیق مراجعه به نظریات مکتوب امام خمینی و مقام معظم رهبری مد نظر اصلی پژوهشگر می‌باشد که ضمن استناد به سخنان و دیدگاه‌های امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری، برای رسیدن به هدف اصلی مقاله در اندیشه این دو بزرگوار ژرف نگری صورت پذیرفته است.

مفهوم امنیت:

امنیت و استمرار آن، از جمله آرزوها و خواسته‌های حیاتی بشر است. امنیت، هم به مثابه هدف و هم به عنوان وسیله برای جوامع مطرح است؛ بدین معنی که یک رشته اقدامات و تلاشهای جوامع بشری برای تحقق این مهم، در راستای اهداف کلان معنی و مفهوم می‌یابد و از سوی دیگر، برقراری آن پیشنیاز اصلی و شرط اساسی تحقق سایر اهداف مهم همچون آزادی، توسعه و عدالت است (روحانی، ۱۳۸۹: ۲۵).

امنیت از لحاظ لغوی، برابر *Security* در زبان انگلیسی و (الامن) و (الامان) در زبان عربی است. در زبان فارسی به (ایمن شدن) در (امان بودن) تعریف شده (معین، ۱۳۷۱: ۳۵۴).
و به همین سیاق، موضوع کار دستگاه‌های نظامی و انتظامی دانسته شده که از آنها به (امنیه) (همان: ۳۵۵) تعبیر می‌شود.

در زبان انگلیسی این مفهوم از واژه لاتین *Securitas* از ریشه *Securus* مشتق شده که به معنای رهایی از (ترس) یا (نگرانی) یا امان، اطمینان، حفاظت و صیانت به کار رفته است (گورالینک، ۱۹۸۲: ۱۲۸۸).

ریشه امنیت در لغت از "امن"، "استیمان"، "ایمان" و "ایمنی" است که به مفهوم اطمینان، آرامش در برابر خوف و ترس و نگرانی و ناآرامی است.

به عبارت دیگر، امنیت را به اطمینان و فقدان خوف تفسیر، تعریف و ترجمه کرده اند که تا حدود زیادی به واقعیت نزدیک و شامل دو بعد ایجابی و سلبی در تعریف امنیت است: از یک سو اطمینان،

آرامش فکری و روحی و از سوی دیگر فقدان خوف، دلهره و نگرانی، که موجب سلب آرامش و اطمینان می‌شوند.

«اصل امنیت، طمأنینه و آرامش نفس و از میان رفتن ترس و خوف است. امن، امانت و امان در اصل مصدر هستند و به حالت و وضعی اطلاق می‌شود که انسان در آرامش باشد. گاه نیز بر چیزهایی اطلاق می‌شود که انسان بر آن امانت‌دار و امین است» (اصفهانی راغب، ۱۳۷۵).

این نکته مورد توافق جامعه شناسان است که امنیت به عنوان یکی از مهم‌ترین نیازهای بشر، زیربنای رشد فردی و اجتماعی است. در نبود حراست و حفاظت هیچ یک از شاخص‌های رشد اجتماعی در ابعاد مختلف امکان ارتقا ندارند. در تمام طول تاریخ زندگی بشر، تلاش برای تامین امنیت جزو دغدغه‌های اصلی محسوب شده است. حتی طبیعت نیز در موجودات خود نیاز به تامین امنیت را القا می‌نماید. گزینه پرخاشگری در حیوانات و انسان برای دفاع و ایمن ماندن از خطرات، وجود سیستم ایمنولوژی دفاعی و ایمنی در بدن انسان برای مقابله با بیماری‌ها، رفتارهایی چون بیمه کردن در برابر حوادث و ... همه و همه نیاز به امنیت را پدیدار می‌سازد.

مفهوم امنیت ملی:

امنیت ملی از جمله مفاهیمی است که پس از پیدایش دولتهای ملی رایج شده‌اند. استفاده از این واژه در ادبیات سیاسی همواره متداول بوده است اما منجر به تعریف مشخص نگردیده است. پس از جنگ جهانی دوم پژوهشگران علوم سیاسی به عنوان یک واژه کاربردی به مطالعه آن روی آوردند و در قالب نظریه‌های مختلف مسئله امنیت ملی را کارشناسی و بررسی کردند.

بسیاری از پژوهشگران امنیت ملی را «توانایی یک کشور در حفظ ارزشهای فردی در برابر تهدیدهای خارجی» می‌دانند. به تعبیری امنیت ملی یعنی دستیابی به شرایطی که به یک کشور امکان می‌دهد از تهدیدهای بالقوه یا بالفعل خارجی و نفوذ سیاسی و اقتصادی بیگانه در امان باشد و در راه پیشبرد امر توسعه اقتصادی، اجتماعی، انسانی و تامین وحدت و موجودیت کشور و رفاه عامه فارغ از مداخله بیگانگان گام بردارد. حفاظت یک ملت در مقابل انواع تجاوزات، جاسوسی، عملیات شناسایی، خرابکاری و... (جان ام گالینز: ۱۳۷۰، ۴۷۵).

امنیت ملی شامل تعقیب روانی و مادی ایمنی است و اصولاً جزو مسئولیت‌های حکومت‌های ملی است تا از تهدیدهای مستقیم ناشی از خارج نسبت به بقای رژیم‌ها، نظام شهروندی و شیوه زندگی شهروندان خود ممانعت کنند (ماندل، ۱۳۷۹: ۵۲-۵۱).

تعریف دیگر رابرت ماندل در این خصوص عبارت است از اینکه: معنی کردن مفهوم امنیت ملی در جهان امروز کار پیچیده‌ای است (ماندل، ۱۳۷۹: ۴۳).

عمید زنجانی نیز معتقد است امنیت ملی تعبیری است که معمولاً در مقابل امنیت دسته جمعی در سطح جهانی به کار می‌رود و مفهوم آن عبارت از امکان تعقیب آزادانه و مستقلانه هدف‌های ملی و فقدان خطر جدی برای منافع اساسی و حیاتی یک کشور است (عمید زنجانی، ۱۳۸۴: ۳۱).

والتر لیپمن برای اولین بار اصطلاح امنیت ملی را به روشنی تعریف کرد وی می‌نویسد: یک ملت وقتی امنیت دارد که مجبور نباشد منافع مشروع خویش را برای احتراز از جنگ قربانی نماید و در صورت لزوم نیز قادر باشد که منافع خویش را از طریق جنگیدن حفظ کند (بر کو تیز و باک، ۱۳۷۵: ۳۴).

به عقیده رابرت مک نامارا امنیت ملی به نوعی متضمن اعتماد ملی، آزادی، توسعه و بهبود موقعیت یک کشور است (افروغ، ۱۳۷۶: ۵۶). از نظر رابرت ماندل امنیت ملی شامل تعقیب روانی و مادی امنیت بوده و اصولاً جزو مسئولیت حکومت ملی است تا از تهدیدات مستقیم ناشی از خارج نسبت به بقای حکومت‌ها، نظام شهروندی و شیوه زندگی شهروندان خود ممانعت به عمل آورند (نویدینیا، ۱۳۸۵: ۵۳).

مایکل لود: امنیت ملی شامل سیاست دفاعی سنتی و همچنین رفتارهای غیر نظامی دولت برای تضمین ظرفیت کامل خود برای بقای موجودیت سیاسی به منظور اعمال نفوذ و تکمیل اهداف ملی و بین‌المللی می‌باشد (WWW.al-shia.com).

مفهوم اصلی "امنیت ملی" برای بسیاری از کشورها حاکی از نیاز به حفظ استقلال و تمامیت ارضی، حفظ شیوه زندگی ملی و جلوگیری از مداخله بیگانگان در امور داخلی کشورهاست. پس امنیت ملی یک کشور در درجه اول به معنای تامین شرایطی است که کشور را از تعرض دیگران به استقلال سیاسی، ارزش‌های فرهنگی و رفاه اقتصادی دور نگه‌دارد. برطرف کردن عوامل ترس و ناامنی چه داخلی و چه خارجی از اساسی‌ترین هدفهای یک کشور است (روشندل، ۱۳۷۴، ۱۸).

برای تبیین هرچه بیشتر مفهوم امنیت مطلب را به گونه‌ای دیگر طرح می‌کنیم. به این جمله دقت کنید: «امنیت، اساسی‌ترین نیاز بشر است و تامین آن نخستین وظیفه حکومت‌هاست.» تصدیق این گزاره، نیازی به تامل و بحث و ندارد و در ادبیات سیاسی و جامعه‌شناختی معاصر، از بدیهی‌ترین اصول شناخته می‌شود. البته بدیهی بودن یک مفهوم، ملازمه‌ای با اتفاق نظر در همه جوانب مربوط به آن ندارد و اهمیت این مفهوم با تعریف مورد جامع از آن پیوند نخورده است» حتی به تعبیر «باری بوزان» باید آن را یک مفهوم ((توسعه نیافته)) نامید که با تعریف ساده در ضدیت است (فصلنامه مطالعات راهبردی: ۱۳۷۸؛ ۳۱۹).

بنابراین در ساده‌ترین تعاریف، امنیت ملی این گونه تعریف می‌شود: توانایی یک ملت برای حفاظت از ارزش‌های حیاتی داخلی در مقابل تهدیدات خارجی و این که کشورها چگونه سیاست‌ها و تصمیمات لازم را برای حمایت از ارزش‌های داخلی در مقابل تهدیدات خارجی، اتخاذ می‌کنند.

در هر صورت اهداف امنیت ملی عبارتند از:

۱. حفظ استقلال و تمامیت ارضی
۲. تحقق رفاه مردم و ثبات سیاسی کشور
۳. حفظ و اشاعه ارزشهای ملی و اعتقادی
۴. فراهم کردن امکان فراغت خاطر نسبت به تهدیدات احتمالی (کاشمی: ۱۳۷۶، ۱۰۵)

بنابراین چهار مقوله فوق به عنوان جوهره مفهوم ((امنیت ملی)) این ویژگی را دارد که تمام کشورها در سیاست داخلی و خارجی شان و نیز افراد، گروه‌ها و احزاب موجود در کشورها بدون توجه به گرایش، سلیقه‌ها و اختلافات فردی، گروهی، طبقاتی، سیاسی و اجتماعی در مورد اهمیت حفظ و تلاش برای رفع تهدیدات علیه این چهار ارزش، در حد توان و امکان اتفاق نظر کامل دارند.

بررسی امنیت ملی از منظر اسلام و ائمه علیهم السلام

مناسب‌ترین راه آگاهی از دیدگاه اسلام در خصوص مسائلی نظیر ارزش و اهمیت امنیت، مراجعه به منابع اولیه اسلامی می‌باشد و قرآن کریم بعنوان اولین و مهم‌ترین منبع معارف اسلامی است.

قرآن کریم به عنوان اولین متون اسلامی «امنیت» را در زمره امدادهای الهی می‌شمارد و می‌فرماید: «ثم أنزل علیکم من بعد الغم أمنةً نعاساً»^۱ [سپس، بعد از آن غم و محنت، آرامشی (به صورت) خوابی سبک بر

۱. سوره آل عمران، آیه ۱۵۳..

شما نازل کرد.]

و در خصوص تامین امنیت سازش با دشمن را مغایر با امنیت قلمداد می کند و می فرماید:
«فلا تطع المکذبین و دوالوتدهن فیدهنون.»^۱ [هرگز از کافران که آیات خدا را تکذیب می کنند پیروی
مکن. آنان بسیار مایلند تا با تو سازش کنند.]

قرآن کریم امنیت را یکی از اهداف استقرار حاکمیت الله و استخلاف صالحان و طرح امامت
می شمارد و احساس امنیت را از خصایص مؤمن معرفی می کند و تامین امنیت را از اهداف جهاد
می شمارد «وقاتلوهم حتی لاتکون فتنه و بکون الذین لله»

با کافران جهاد کنید تا فتنه و فساد از روی زمین برطرف شود و دین فقط دین الهی باشد. خداوند
برخی از مکانها را جایگاه امن قرار داده است یکی از آنها کعبه حرم امن الهی است که وسیله بهره وری و
کسب ثواب نیز می باشد.^۲

علاوه بر قرآن کریم، احادیث ائمه اطهار (ع) نیز در باب امنیت راهگشا می باشند. حضرت علی (ع)
نیز مسئله تامین امنیت در جامعه را از انگیزه های قیام صالحان و اهداف عالی می داند. حضرت در عهدنامه
مالک اشتر ضمن تاکید بر انعقاد پیمانهای صلح برای تامین امنیت، پیشگیری از عوامل تهدیدکننده امنیت
را نشان می دهد (نهج البلاغه: ۱۳۷۴، ۱۲۹).

از آیات و روایات چنین به دست می آید که امنیت، از نعمتهای بزرگ خداوند و مقدم بر سایر
نیازمندی های بشر است.

امام صادق (ع) سه موضوع را نیاز همه آحاد بشر می داند: امنیت، عدالت و فراوانی (ارزاق) (محمدی
ری شهری، ۱۳۷۵، ۳۳).

با توجه به اینکه می دانیم که اگر هر یک از این امور در زندگی نباشند چه حوادث ناگواری اتفاق
می افتد ولی نکته مهم این است که امام (ع) امنیت را مقدم بر عدالت و فراوانی ارزاق ذکر می فرماید و
این نشان دهنده این است که عدالت و ارزاق هم بدون امنیت ارزشی ندارند. در نگاه معصومین (علیهم
السلام) آن وطنی ارزش دارد که امنیت داشته باشد و گرنه خیری در آن نیست. پس مهم ترین چیزی که
یک ملت باید به فکر تامین آن برای وطن خودش باشد امنیت است. اساسا کشوری که ناامن باشد مورد
توجه هیچ کس قرار نمی گیرد و رو به نابودی می رود.

پیامبر اعظم (صلی الله علیه و آله) نیز می فرماید: «لا خیر فی...الوطن إلا مع الأمن و
السرور» (مجلسی: ۱۴۰۳، ۸۵).

۱. سوره قلم، آیه ۸ و ۹

۲. سوره بقره، آیه ۱۹۳

وطني که امنیت و شادی در آن نیست، خیری در آن نیست (و ارزشی ندارد).
امیر المومنین (ع) هم بر همین نکته می فرماید: «لا خیر... فی الوطن إلا مع الأمن و المسره» (محمّدی
ری شهری: ۱۳۷۵، ۱۳۵).

در این دو روایت سرور و مسرت متفرع بر امنیت قرار گرفته‌اند. واقعا هم چنین است؛ زیرا بدون امنیت
شادی معنا ندارد.

بنابراین از منظر اسلام حکومت بدون امنیت، در واقع قدرت نخواهد داشت و عملا وجود ندارد و
نیست چرا که یکی از اصلی ترین و اساسی ترین وظایف هر حکومتی، تامین و برقراری امنیت برای مردم و
دفاع از حقوق آنها است زیرا امنیت سنگ زیربنای حیات فرد و جامعه است و پیش شرط هر گونه توسعه
و ارتقای مادی و معنوی به حساب می آید.

از سوی دیگر در فرهنگ اسلامی ایمان هم پایه امنیت است و هم هدف آن. ایمان از این جهت که
امنیت اصلی، واقعی و حقیقی در گرو ایمان است، پایه امنیت است. «أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ»؛ یاد خدا
و همبستگی با خدا و تصحیح رابطه انسان با خدا امنیت، آرامش و ایمنی را به دنبال می آورد، زیرا ارتباط با
خدا باعث می شود تا انسان جایگاه حقیقی خود را در هستی پیدا کند. همچنین هویت فلسفی انسان در گرو
درک درست انسان از جایگاه خود در هستی است (جزائری و همکاران، ۱۳۸۵: ۲۰).

بنابراین راه‌های رسیدن به امنیت از منظر اسلام عبارتند از:

دیدگاه امام خمینی (ره) پیرامون مسئله امنیت

دیدگاه امام (ره) در مورد با مسائل سیاسی از جمله در مورد مسئله امنیت، در چارچوب اسلام و تفسیر
فقهی آن می گنجد. بر این اساس چندان نمی توان تفاوت مشخصی را میان دیدگاه‌های اسلامی و امام (ره)
جستجو کرد.

در بیانات امام خمینی (ره) می‌توان سخنانی یافت که بر حفظ و امنیت حریم خصوصی انسانها تاکید شده است. این بزرگوار در فرمانی که در ۲۴ آذر ۱۳۶۱ خطاب به قوه قضاییه و دیگر ارگان‌های اجرایی در مورد اسلامی شدن قوانین و عملکردها صادر کرده، درباره عدم دخالت در حوزه خصوصی و امنیت شهروندان و آزادی‌های شخصی و فردی آنها و به ویژه امنیت قضایی به مواردی تصریح می‌کند که گویای دیدگاه و اندیشه ایشان در مناسبات امنیت و آزادی است. در این نامه، به دولت و کارگزاران حکومتی دستور می‌دهد که امنیت در حوزه خصوصی افراد را به دلیل لزوم اسلامی کردن تمام ارگان‌های دولتی به ویژه دستگاه‌های قضایی و لزوم جانشین شدن احکام الهی در نظام حکومت اسلامی به جای احکام طاغوتی رژیم سابق رعایت کنند. پاره‌ای از بندهای نامه مذکور که به فرمان هشت ماده‌ای نیز مشهور شده است، به اختصار عبارتند از:

- ۱- احضار و توقیف افراد بدون حکم قاضی که براساس موازین شرعی است، جایز نیست و تخلف از آن موجب تعزیر می‌شود.
- ۲- تصرف در اموال منقول و غیرمنقول افراد، بدون حکم شرعی، مجاز نیست. ورود به مغازه و محل کار و منازل افراد بدون اذن صاحبان آنان برای جلب یا به نام کشف جرم و ارتکاب گناه، ممنوع است.
- ۳- شنود تلفن‌ها و استماع ضبط صوت دیگران به نام کشف جرم جایز نیست. علاوه بر این تجسس درباره گناهان دیگران و دنبال کردن اسرار مردم ممنوع و فاش کردن اسرار آنان جرم و گناه است.
- ۴- تجسس در صورتی که برای کشف توطئه و مقابله با گروه‌های مخالف نظام اسلامی که قصد براندازی دارند و کار آنها مصداق از فساد در زمین است انجام شود، مجاز است. البته در صورت جواز تجسس می‌بایست ضوابط شرعی رعایت شود و یا با دستور دادستان باشد، زیرا تعدی از حدود شرعی است.

۵- هنگامی که ماموران قضایی از روی خطا و اشتباه وارد منزل و محل کار شخصی و خصوصی افراد شوند و با آلات لهو، قمار، فحشا و مواد مخدر برخورد کردند، حق ندارند آن را افشا کنند. هیچ کس محق نیست حرمت مسلمانان را هتک کند^۱.

از سویی در دیدگاه امام میان تمایز امت و ملت تمایز وجود دارد و ایشان، امنیت مکتب و امت را برتر از امنیت مملکت بدانند: «اگر آمریکا بریزد و ما را از بین ببرد، من به نظرم خیلی چیزی نیست، البته عظیم است؛ اما از او عظیم تر شکست در مکتب است» (صحیفه امام، ج ۱۰، ۱۹۸). این تفسیر آرمانی از امنیت، مانع از آن نمی‌شود که امام (ره) حفظ جمهوری اسلامی ایران را از اهم واجبات بشناسند: «الان جمهوری اسلامی یعنی اسلام و این، امانتی است بزرگ که باید از آن حفاظت کنید» (صحیفه امام، ج ۱۹، ۲۵۰). یا

۱. (سخنان امام در حضور مسئولین قوه قضاییه ۲۴ آذر ۱۳۶۱)

در موردی دیگر می گویند: «اگر ایران شکست بخورد، مستضعفین شکست خورده اند» (صحیفه امام، ج ۱۹، ۲۲۶). ایشان می گویند: «مسئله حفظ نظام جمهوری اسلامی در این عصر و با وضعی که در دنیا مشاهده می شود و با این نشانه گیری هایی که از چپ و راست و دور و نزدیک نسبت به این مولود شریف می شود؛ از اهم واجبات عقلی و شرعی است... حفظ جمهوری اسلامی، یک واجب عینی است... از نماز اهمیتش بیشتر است».

بنابراین با تامل در سخنان و آثار امام خمینی می توان پی برد که در دیدگاه این بزرگوار، نه تنها امنیت مردم مسلمان و امنیت کشور و امنیت حکومت جمهوری اسلامی ایران از هم جدا نبوده بلکه مرتبط با امنیت و منافع دیگر مسلمانان جهان نیز هست. بنابر این دیدگاه، همانند تفسیر اسلام، مفهوم امت جایگزین مفهوم ملت می گردد و امنیت ایران به امنیت کل جهان اسلام وابسته می شود.

دیدگاه مقام معظم رهبری (مدظله العالی) پیرامون مسئله امنیت

مقام معظم رهبری (مدظله العالی) نیز یکی از اولویت های مهم جمهوری اسلامی را تامین امنیت دانسته و خطاب به افرادی که وظیفه دار تامین امنیت و انتظام جامعه هستند می فرماید:

مسئله نیروی انتظامی، البته یک مسئله اساسی و مهم است. اگر ما بخواهیم ضروریات زندگی بشر را در فصول عمده خلاصه کنیم و مثلاً به دو فصل، سه فصل و حداکثر به چهار فصل برسد، یک فصل از این چند فصل، فصل "امنیت" است. بدون امنیت، نه خوراک لذتی می بخشد، نه خانواده انسی ایجاد می کند و نه شغل و درآمد فایده ای می دهد. امنیت که نبود، هیچ چیز نیست امنیت، مثل هوا برای انسان، به طور مستمر لازم است. اگر جامعه امنیت نداشته باشد، حالت اختناق پیدا می کند؛ مثل مجموعه ای که هوا در اختیار نداشته باشد. این، اهمیت امنیت است. امنیت هم متعلق به همه است.^۱

از دیدگاه ایشان، امنیت از اساسی ترین نیازهای مردم و جزو حقوق مسلم آنان است که کاملاً عینی، واقعی و ملموس است و اگر وجود نداشته باشد، هیچ کاری حتی عبادت خداوند هم برای مردم امکان پذیر نیست؛ بنابراین، ضرورت وجود امنیت برای تداوم حیات جامعه و انجام فعالیت های اقتصادی، علمی و اجتماعی مورد تاکید مقام معظم رهبری است و در کل ایشان شرط حرکت اجتماعی جامعه و کشور را وجود امنیت می دانند. بدون امنیت هیچ اقدامی ممکن نیست و رشته های یک مملکت از هم گسسته خواهد شد (شایگان: ۱۳۹۱، ۲۴).

برخی بیانات مقام معظم رهبری حضرت امام خامنه ای پیرامون مسئله امنیت عبارتند از:

۱. (بیانات مقام معظم رهبری در مراسم فارغ التحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم انتظامی ۲۶/۴/۱۳۷۲)

امنیت یکی از اساسی‌ترین و اصلی‌ترین نیازهای یک ملت و یک کشور است.^۱ مقوله امنیت در درجه اول حقوق مردم است.^۲ امنیت مقوله‌ای است که هم کاملاً واقعی و ملموس و هم بسیار گسترده است.^۳ امنیت، کاملاً عینی و واقعی است و با تصورات نمی‌توان آن را تامین کرد.^۴ آحاد ملت برای اینکه بتوانند در محیط کسب و کار، فعالیت اجتماعی و زندگی خصوصی، کار صحیح خود را انجام دهند و حتی به عبادت خدا با دل آرام و خاطر جمع مشغول باشند، محتاج امنیت‌اند.^۵ در دوران عبادت، در دوران سازندگی، در دوران تجارت و در هر فعالیتی که انسان بخواهد بکند، محتاج امنیت است.^۶

بنابراین چنان که گزیده بیانات مقام معظم رهبری نشان می‌دهد، از دیدگاه ایشان، امنیت از مهم‌ترین و اساسی‌ترین نیازهای مردم است و اگر وجود نداشته باشد، هیچ کاری حتی عبادت خداوند هم برای مردم امکان پذیر نیست؛ بنابراین، ضرورت وجود امنیت برای تداوم حیات جامعه و انجام فعالیت‌های اقتصادی، علمی و اجتماعی مورد تاکید ایشان است.

از دیدگاه مقام معظم رهبری، امنیت باید همه جانبه باشد و تمام ابعاد امنیت ملی، اجتماعی، اقتصادی و سرمایه‌گذاری، نظامی و انتظامی، فرهنگی، فکری و عقیدتی، امنیت مدنی و شهروندی، قضایی، امنیت اخلاقی، حیثیتی و آبرویی را شامل شود و هیچکدام از حیطه‌های زندگی بشر نباید دچار ناامنی باشد. بنابراین، ایشان تاکید مضاعفی بر محیط‌های مختلف اجتماعی و فردی و حفظ امنیت آنها دارد و در بیانات متعدد به امنیت محیط کار، خانه، مدرسه، دانشگاه، شهر، روستا، خیابان و جاده و... اشاره می‌کنند. قطعاً اگر تمام این حیطه‌ها امنیت داشته باشند و مردم احساس آرامش و سلامت و صلح کنند، می‌توان ادعا کرد که امنیت پایدار برقرار شده است که از نظر مقام معظم رهبری، اسلام پیام‌آور چنین امنیتی است.

از دیدگاه ایشان، امنیتی پایدار و ماندنی است که همه آحاد مردم را در برگیرد و همه افراد اعم از هر گروه، نژاد، سلیقه، قوم، زبان و ادیان مختلف برخوردار از امنیت شوند. از نظر ایشان حتی افراد مخالف نظام تازمانی که به عامل دشمن تبدیل نشده‌اند، باید از امنیت در زندگی برخوردار باشند (شایگان: ۱۳۹۱، ۱۶).

۱. (۱۸/۷/۱۳۷۹).

۲. (۲۵/۱۱/۱۳۷۹).

۳. (۲۵/۱۱/۱۳۷۹).

۴. (۲۵/۱۱/۱۳۷۹).

۵. (۲۹/۴/۱۳۷۳).

۶. (۲۵/۴/۱۳۷۶).

بررسی مفهوم امنیت ملی از منظر امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری (مدظله العالی)

امنیت ملی در نظام جمهوری اسلامی ایران یک مقوله مقدس محسوب می‌گردد. امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران از منظر امام و رهبری مشابه مفاهیم و تعبیر مهم و محوری سیاسی در قلمرو مکتب اسلام و آموزه‌های دینی تفسیر می‌گردد که عواملی در پیدایش اهداف و اصول امنیت ملی مؤثر می‌باشند. امنیت ملی از نگاه امام و رهبری، امنیت ملی برخاسته از آرمان و سیاست‌های کلی نظام جمهوری اسلامی است که در برابر دشمنان نظام مقدس جمهوری اسلامی و نیز دفع راهای نفوذ و سلطه آنها تبیین گشته است. برای شناخت بهتر نگاه امام و رهبری به مسئله امنیت و اهداف و اصول آن، باید در نگاه ویژه این دو بزرگوار توجه و در اندیشه سیاسی اعتقادی این دو بزرگوار دقت نمود.

دیدگاه امام خمینی (ره) در خصوص امنیت ملی

امام خمینی (ره) امنیت را یکی از ارکان بقای جامعه و تامین آن را یکی از کار ویژه‌های به طور مستقیم ((امنیت ملی)) و ((امنیت نظام سیاسی)) تلقی می‌کردند. اگرچه واژه‌هایی اینچنین در کلام امام خمینی (ره) کمتر استفاده شده است، اما جستجو در مجموع آثار ایشان نشان می‌دهد که مفاهیم مرتبط با امنیت که امام خمینی (ره) به طور ایجابی، سلبی یا زمینه‌ای مورد استفاده قرار داده‌اند، از فراوانی بالایی برخوردار است (روحانی؛ ۱۳۹۱: ۴۵).

امام خمینی (ره) امنیت را نه تنها در سطح ملی و اجتماعی آن، بلکه در خدمت تکامل و غایت انسان یعنی نیل به سعادت دنیوی و اخروی دانسته و از این رو ابعاد گسترده تری برای امنیت قائل هستند (درویشی: ۵۶، ۱۳۸۹). از سویی امام (ره) معتقد است دولت‌ها حتی اگر در تحقق ابعاد مادی امنیت به موفقیت کامل دست یابند، اما توجهی به امنیت معنوی شهروندان خود نداشته باشند، صرفاً نیازهای مادی شهروندان خود را تامین نموده و این خلاف فطرت بشری است. در مجموع می‌توان نتیجه گرفت امنیت معنوی و اخروی بشر از جایگاه ویژه‌ای در اندیشه امام (ره) برخوردار است (همان، ۷۳).

در رویکرد امنیت ملی امام خمینی (ره)، دو رکن دین و مردم، هم امنیت را تلقی شده و هم اصلی‌ترین آماج تهدید ارزیابی می‌شوند و ضمن اینکه، نقش عوامل قوام بخش یا تضعیف کننده امنیت ملی در نسبتشان با دین مورد سنجش و داوری قرار می‌گیرد، مردم از سهمی کلیدی برخوردارند، زیرا هرگونه فاصله گرفتن نظام سیاسی، کارگزاران و مردم با اسلام و عدم حضور آگاهانه مردم در عرصه تعیین سرنوشت، یأس، انفعال و حاشیه نشین کردن آنان و تشتت و اختلاف بین آنان، مهم ترین تهدید امنیت ملی هستند (کریمی مله و همکاران، ۱۳۸۹: ۲۶).

اهداف و اصول امنیت ملی جمهوری اسلامی از منظر امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری (مدظله العالی)

برای درک بهتر اهداف و اصول امنیت ملی جمهوری اسلامی باید از قوه تشخیص دشمن شناسی بهره گرفت. چرا که بی شک دشمن شناسی از محوری ترین مباحث در موضوع دفع تهدیدها و دفاع از یک ملت بشمار می آید و چه بسیار ملت هایی که در طول تاریخ در اثر غفلت و فقدان آگاهی سیاسی و اجتماعی در شناخت توطئه های دشمنان و اتخاذ مواضع به موقع و صحیح توسط نخبگان و خواص آن جامعه به سرنوشتی هلاکت بار منجر گردیده اند.

امیر مومنان علی (ع) در کلام خود در این باره می فرماید: «من نام عن عدوه انبهته المکاید.» (کسی که در برابر دشمنش به خواب رود (از او غافل بماند) حيله های (غافلگیرانه دشمن) او را از خواب بیدار می کند) (غررالحکم ج ۵:۳۴۴).

در همین رابطه بنیانگذار نظام جمهوری اسلامی حضرت امام خمینی (ره) در خصوص ضرورت دشمن شناسی و دقت نظر بر رفتار دشمن می فرماید: (اگر آمریکا نبود و این قدرت شیطانی نبود، این همه فساد در بلاد مسلمین حاصل می شد؟ این همه خونریزی هایی که در بلاد مسلمین انجام می شود با تحریکات آمریکاست. آمریکا و آنهایی که با او هستند، این طورند و از این طرف شوروی هم همین طور) (صحیفه امام، ج ۱۵: ۵۱۹ و ۵۲۰). این بزرگوار در جای دیگر می فرماید: «نباید غافل باشیم، ما باید بیدار باشیم و توطئه های آنها را قبل از اینکه با هم جمع بشوند، خنثی کنیم (صحیفه امام، ج ۷:۴۸)».

همچنین رهبر معظم انقلاب در مشهد مقدس در این باره می فرماید: «یک ملت باید دشمن را بشناسد، نقشه دشمن را بداند و خود را در مقابل آن تجهیز کند»^۱.

بنابراین ما نیز برای درک اهداف و اصول امنیت ملی، از منظر دشمن شناسی، آن ها را تبیین می نمایم.

الف) اهداف امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران از منظر امام خمینی و مقام معظم رهبری:

۱- جلوگیری از سلطه دشمنان

ممنوعیت واگذاری مسئولیتهای کلیدی به کفار از این جمله است مدیریت مراکز فرهنگی، تربیتی، درمانی و مالی که واگذاری آن به کفار ممنوع است؛ زیرا ارتباط پیوسته دانشجویان، بیماران و معلمان با افراد کافر

سبب برتری و نفوذ تدریجی آنان بر مسلمانان خواهد شد (نظرپور و همکاران: ۱۳۸۲، ۶۱).

نه تنها کفار حق پذیرش هیچ مسئولیتی را ندارند، بلکه آن دسته از مسئولان مسلمان نیز که به نفع کفار کار می‌کنند و راه تسلط کفار بر مسلمانان را هموار می‌نمایند، در ردیف کافران جای می‌گیرند و نباید در چنین مسئولیت‌هایی بمانند. حضرت امام خمینی (قدس سره) در این باره چنین فتوا می‌دهد:

اگر بعضی از روسای دولتهای اسلامی یا نمایندگان دو مجلس [سنا و ملی] موجب نفوذ سیاسی و اقتصادی بیگانگان بر کشور اسلامی می‌گردند، به حدی که حوزه اسلام یا استقلال مملکت - گرچه در آینده - مورد تهدید قرار گیرد، چنین افرادی خائن اند و باید از مقام خود عزل شوند - هر مقامی که باشد - و بر امت اسلامی است که آنان را از هر راه ممکن مجازات کنند، اگرچه با مبارزه منفی؛ همچون ترک معاشرت با آنها و کناره جویی از آنان. همچنین باید در اخراج آنها از همه امور سیاسی و محروم ساختن از حقوق اجتماعیشان بکوشند (صحیفه امام خمینی: ۱۳۷۴، ۳۲۹).

امام خمینی (ره) در جای دیگر در این خصوص می‌فرماید:

«در همه حال شعار ما قطع ایادی اجانب راست و چپ از کشور است، زیرا رشد و استقلال و آزادی با وجود دخالت اجنبی از هر جنس و مسلک و ملیت، در هر امری از امور کشور، اعم از سیاسی و فرهنگی، اقتصادی و نظامی، خواب و خیالی بیش نیست و هر کس در هر مقامی و به هر صورتی اجازه دخالت اجانب را در وطن عزیز ما، چه با صراحت و چه به وسیله طرح‌هایی که لازمه اش ادامه تسلط اجنبی یا ایجاد تسلط تازه‌ای باشد بدهد، خائن به اسلام و کشور است» (صحیفه امام ج ۳، ۴۸۶، ۴۸۵).

ایشان اذعان می‌دارند که: «ما منطق مان، منطق اسلام، این است که سلطه نباید از غیر بر شما باشد. نباید شما تحت سلطه غیر بروید. ما هم می‌خواهیم نرویم زیر سلطه» (صحیفه امام، ج ۴، ص: ۹۱).

ممکن است بگویم قاعده نفی سبیل وجه سیاسی دارد و در مقام توجه دادن مسلمانان به این امر مهم که لازم است از سلطه کافران به هر وسیله ممکن خارج شوند؛ زیرا تسلط آنان امر محتوم و تقدیر الهی نیست تا تسلیم به آن لازم باشد، بلکه رضایت دادن به این سلطه، ذلت و ظلم است و خداوند از این بری است (امام خمینی، ۱۳۸۰: ۲ / ۷۲۵).

مقام معظم رهبری نیز در این خصوص به مسئله استقلال اشاره می‌نماید که یکی از ستون‌های سیاست خارجی است. استقلال یعنی عدم وابستگی سیاسی؛ یعنی اتخاذ مواضع مستقل. یعنی اگر همه دنیا هم اتفاق نظر پیدا کنند در قضیه فلسطین - مثلا - بر یک امری، بعد ما بینیم که این چیزی که مورد اتفاق اینهاست با مبانی ما تطبیق نمی‌کند، ما او را صریح رد می‌کنیم؛ مواضع مستقل^۱.

در همین راستا آیت الله خامنه‌ای حفظ استقلال کشور را یکی از اهداف اصلی انقلاب خوانده‌اند و با تاکید بر اتکای انقلاب اسلامی بر ایمان، اعتقادات، انگیزه‌ها و عواطف مردم افزودند: «...این خط مستقیم، پس از ۳۲ سال همچنان بدون زاویه ادامه دارد و این حقیقت پرطراوت، معنای واقعی ثبات و استقرار انقلاب است...»^۱

۲- جلوگیری از نفوذ اقتصادی

این هدف نیز از اهداف قاعده نفی سبیل سرشته شده است. این قاعده که به عنوان یک اصل فقهی و برخاسته از اندیشه سیاسی اسلام است، معتقد است که خداوند در قوانین و شریعت اسلام هیچ گونه راهی را برای نفوذ و تسلط کفار بر مسلمین باز نگذاشته است. مبنای این اصل آیات ۴۱، ۴۳ و ۴۴ سوره نساء و حدیث معتبر اعتلا است. امام خمینی در خصوص این قاعده و ارتباط آن با حوزه اقتصادی معتقد است:

ممکن است بگویم قاعده نفی سبیل وجه سیاسی دارد و در مقام توجه دادن مسلمانان به این امر مهم که لازم است از سلطه کافران به هر وسیله ممکن خارج شوند؛ زیرا تسلط آنان امر محتوم و تقدیر الهی نیست تا تسلیم به آن لازم باشد، بلکه رضایت دادن به این سلطه، ذلت و ظلم است و خداوند از این بیری است (امام خمینی، ۱۳۸۰: ۲).

ایشان با توسل به این آیه و قاعده در رابطه با اینکه مسلمانان نباید در تمام ابعاد زندگی شان به بیگانگان اعتماد و اتکال داشته باشند می‌فرماید:

باید ایرانی بسازیم که بتواند بدون اتکا به آمریکا، شوروی و انگلستان و همین جهان خواران بین‌المللی، استقلال سیاسی، نظامی، فرهنگی، اقتصادی خویش را به دست گیرد و روی پای خود بایستد و هویت اصیل خویش را به جهان عرضه کند.^۲

امام خمینی در ارتباط با اعتبار جایگاه نفی سبیل در روابط اقتصادی، سیاسی و فرهنگی مسلمانان با بیگانگان نیز بیان می‌دارند: «(اگر روابط تجاری با کفار موجب ترس بر حوزه اسلام شود ترک این روابط بر تمام مسلمانان واجب است، در اینجا فرقی میان استیلائی سیاسی یا فرهنگی و معنوی دشمن وجود ندارد. اگر روابط سیاسی که بین دولت‌های اسلامی و دول بیگانه بسته می‌شود و برقرار می‌گردد موجب تسلط کفار بر نفوس و بلاد و اموال مسلمانان شود یا باعث اسارت سیاسی اینها گردد، برقراری روابط حرام است و پیمان‌هایی که بسته می‌شود باطل است و بر همه مسلمین واجب است که زمامداران را راهنمایی کنند و

۱. (دیدار مقام معظم رهبری با دانشجویان نوزدهم مرداد ۱۳۹۰)

۲. بیانات امام در تاریخ ۵۸/۴/۱۸

و ادارشان نمایند بر ترک روابط سیاسی اینچنین هر چند با مبارزه منفی باشد)) (تحریر الوسیله، امام خمینی (ره)، ج ۱، ص ۱۸۵).

مقام معظم رهبری نیز در خصوص مسائل اقتصادی، با آگاهی کامل از جنگ اقتصادی دشمن و اهداف آن‌ها از تشدید فشارها و تحریم‌ها علیه ایران همواره تلاش کردند، به ارائه برنامه‌ها و الگوهای مناسب جهت مقابله با این فشارها پردازند. این بزرگوار در خصوص جلوگیری از سلطه اقتصادی دشمن، راهبرد اقتصاد مقاومتی را مطرح نموده است و در این خصوص می‌فرماید:

بخش خصوصی را باید کمک کرد. اینکه ما «اقتصاد مقاومتی» را مطرح کردیم، خوب، خود اقتصاد مقاومتی شرایطی دارد، ارکانی دارد؛ یکی از بخشهایش همین تکیه به مردم است؛ همین سیاستهای اصل ۴۴ با تاکید و اهتمام و دقت و وسواس هرچه بیشتر باید دنبال شود؛ این جزو کارهای اساسی شماست. در بعضی از موارد، من از خود مسئولین کشور می‌شنوم که بخش خصوصی به خاطر کم توانی‌اش جلو نمی‌آید. خوب، باید فکری بکنید برای اینکه به بخش خصوصی توانبخشی بشود؛ حالا از طریق بانکهاست، از طریق قوانین لازم و مقررات لازم است؛ از هر طریقی که لازم است، کاری کنید که بخش خصوصی، بخش مردمی، فعال شود. بالاخره اقتصاد مقاومتی معنایش این است که ما یک اقتصادی داشته باشیم که هم روند رو به رشد اقتصادی در کشور محفوظ بماند، هم آسیب‌پذیری‌اش کاهش پیدا کند. یعنی وضع اقتصادی کشور و نظام اقتصادی جوری باشد که در مقابل ترندهای دشمنان که همیشگی و به شکلهای مختلف خواهد بود، کمتر آسیب ببیند و اختلال پیدا کند. ایشان در خصوص اهمیت مسئله اقتصاد و ارتباط آن با امنیت ملی می‌فرمایند که: وظیفه همه ما این است که سعی کنیم کشور را مستحکم، غیر قابل نفوذ، غیر قابل تاثیر از سوی دشمن، حفظ کنیم و نگه داریم؛ این اقتضای «اقتصاد مقاومتی» است که ما مطرح کردیم. در اقتصاد مقاومتی، یک رکن اساسی و مهم، مقاوم بودن اقتصاد است. اقتصاد باید مقاوم باشد؛ باید بتواند در مقابل آنچه که ممکن است در معرض توطئه دشمن قرار بگیرد، مقاومت کند.^۱

۳- مبارزه با تهاجم فرهنگی دشمن

مسئله فرهنگ نیز یکی از اصول امنیت ملی به شمار می‌آید و اگر چه مسئله تهاجم در کشور ما، از مدت‌ها قبل مطرح بوده است، اما پس از پیروزی انقلاب اسلامی و نفوذ فرهنگ پویای اسلام در عرصه‌های بین المللی، نمودی تازه یافته است و دشمنان نظام مقدس جمهوری اسلامی با توجه به ماهیت فرهنگی انقلاب اسلامی، دریافته‌اند که برای فروپاشی و اضمحلال جمهوری اسلامی، راهی جز نابودی پایه‌های فکری و اعتقادی مردم آن وجود ندارد، همچنان که دشمنان نظام مقدس جمهوری اسلامی علناً بیان داشته‌اند: ما با

۱. (بیانات مقام معظم رهبری در حرم مطهر رضوی علیه السلام، ۱/۱/۱۳۹۲)

جمهوری اسلامی، مبارزه سیاسی نخواهیم کرد، بلکه کار ما صرفاً فرهنگی و اصولاً استراتژی جدید ما مبارزه فرهنگی است. ما باید بینش و فرهنگ مردم را عوض کنیم تا جمهوری اسلامی ساقط شود (شجاع الدین شفا، نویسنده ضد انقلاب در خارج از کشور، کتاب هویت ص ۱۹). بنابراین این خباثت‌ها و دشمنی‌ها، نشان دهنده اهمیت مسئله فرهنگ و جایگاه و نقش آن بر حوزه امنیت ملی است.

امام راحل (قدس سره) در خصوص مبارزه با تهاجم فرهنگی فرموده بودند:

«ای مسلمانان جهان که به حقیقت اسلام ایمان دارید، بپاخیزید و در زیر پرچم توحید و در سایه تعلیمات سالم مجتمع شوید و دست خیانت ابرقدرتها را، از ممالک خود و خزاین سرشار آن، کوتاه کنید و مجد اسلامی را اعاده کنید و دست از اختلافات و هواهای نفسانی بردارید، که شما دارای همه چیز هستید. بر فرهنگ اسلام تکیه کنید و با غرب و غربزدگی مبارزه نمایید و روی پای خودتان بایستید و بروشنفکران غربزده و شرق زده بتازید و هویت خویش را دریابید و بدانید که روشنفکران اجیر شده بلایی بر سر ملت و مملکتشان آورده‌اند که تا متحد نشوید و دقیقاً به اسلام راستین، تکیه نمایید، بر شما آن خواهد گذشت که تاکنون گذشته است. امروز زمانی است، که ملت‌ها باید چراغ راه روشنفکرانشان شوند و آنان را از خود باختگی و زبونی در مقابل شرق و غرب، نجات دهند که امروز، روز حرکت ملت‌هاست» (امام و انقلاب فرهنگی، ۲۷).

مقام معظم رهبری نیز در این خصوص می‌فرمایند:

این مسئله تهاجم فرهنگی که ما بارها روی آن تاکید کرده‌ایم، واقعیت روشنی است. با انکار آن ما نمی‌توانیم اصل تهاجم را از بین ببریم. تهاجم فرهنگی را نباید انکار کرد، وجود دارد. به قول امیرالمؤمنین (صلوات الله علیه)، «من نام لم ینم عنه»، اگر شما در سنگر خوابت برد، معنایش این نیست که دشمنان هم در سنگر مقابل خوابش برده است، تو خوابت برده، سعی کن خودت را بیدار کنی، ما باید توجه داشته باشیم که انقلاب فرهنگی در تهدید است کما این که اصل فرهنگ ملی و اسلامی ما در تهدید دشمنان است... ما نبایستی چیزی را که روشن و واضح است، انکار کنیم. در دانشگاه، در بیرون دانشگاه، حتی در رسانه‌های جمعی ما، در کتاب‌هایی که می‌نویسند، در ترجمه‌هایی که می‌کنند، در شعرهایی که می‌سرایند، در برنامه‌های فرهنگی علی‌الظاهر بی‌ارتباط به ما که در دنیا وجود دارد و خبرش را قاعدتاً شما آقایان - که عناصری فرهنگی هستید - می‌شنوید، همه جانبه آرایش نظامی فرهنگی بسیار خطرناک علیه انقلاب درست شده است و وجود دارد... امروز دشمن در مقابل وضع کنونی ما آن ژست و آرایش نظامی صد سال یا پنجاه سال پیش را به خود نمی‌گیرد. ما باید آرایش جدید دشمن را بشناسیم، اگر نشناختیم و خوابیدیم از بین رفته‌ایم.^۱

۱. (مقام معظم رهبری، ۲۰ آذر. ۱۳۷۰)

ایشان تهاجم فرهنگی را جنگ فرهنگی نامیده‌اند که امنیت ملی را نشانه گرفته است و در این خصوص بیان می‌دارند:

مثل جنگ نظامی، چشم‌ها را باید باز کرد و صحنه را شناخت. در جنگ نظامی هم، هر طرفی که بدون شناسایی و دیده بانی و بدون دانستن وضعیت دشمن، چشمش را ببندد، سرش را پایین بیندازد و جلو برود، شکست خواهد خورد. در جنگ فرهنگی هم، همین طور است. اگر ندانید که دشمن کار می‌کند یا از آن که می‌داند، فرمان نبرید، از فرمانده فرهنگی دستور نگیرید، یا او از نیروی شما استفاده نکند و مانور و سازماندهی را درست انجام ندهد، پشت سرش شکست است.^۱

بنابراین حوزه فرهنگ نه تنها از مصادیق امکان تسلط کفار بر سرزمین‌های اسلامی بوده بلکه از مهم‌ترین مصادیق آن به شمار می‌آید. زیرا در صورت وجود سلطه و وابستگی فرهنگی کفار بر ذهن و رفتار مسلمانان، سلطه سیاسی و اقتصادی بر سرزمین‌های اسلامی آسان بوده و فرهنگ استعماری، بستر سلطه سیاسی و اقتصادی بیگانگان را فراهم خواهد آورد. از این روی حضرت امام خمینی (ره) سلطه فرهنگی کفار را بستر و عاملی جهت سایر وابستگی‌ها دانسته و از مهم‌ترین سلطه‌ها معرفی کرده‌اند: «این غرب یا شرق که سلطه پیدا کرده است بر همه ممالک اسلامی، مهمش این سلطه فرهنگی بوده است» (صحیفه نور، ج ۶، ص ۲۱۸).

بنابراین از منظر امام خمینی و مقام معظم رهبری (مدظله العالی) این سه اصل مهم است:

اهداف اصلی امنیت ملی جمهوری اسلامی عبارتند از:

- جلوگیری از سلطه دشمنان
- جلوگیری از نفوذ اقتصادی
- مبارزه با تهاجم فرهنگی دشمن

ب) اصول امنیت ملی جمهوری اسلامی از منظر امام خمینی و مقام معظم رهبری:

اصول امنیت ملی نیز عبارت از مولفه‌ها و شاخص‌هایی است که در امنیت ملی مؤثر است و اهمیت بسیار زیادی در ایجاد و حفظ امنیت ملی دارند و برای حفظ اقتدار و امنیت ملی هر کشور لازم و ضروری است. از منظر حضرت امام (ره) و مقام معظم رهبری جمهوری اسلامی نیز دارای اصول امنیت ملی است که در قدرت و امنیت ملی نقش موثری دارد و لازم است که این اصول مورد توجه قرار گیرد.

۱. (مقام معظم رهبری، ۱۲ اردیبهشت ۱۳۶۹)

این اصول عبارتند از: برای درک بهتر این اصول و چرایی اهمیت آن در نظام مقدس جمهوری اسلامی نیز بیانات و رهنمودهای حضرت امام (ره) و مقام معظم رهبری (مدظله العالی) اشاره و تبیین می‌گردد.

۱. اتحاد و همبستگی ملی

این اصل در واقع یکی از ارکان اصلی قدرت و در واقع از عوامل تضمین کننده امنیت ملی در کشور است. اتحاد ملی، نتیجه همگون شدن اعضای اجتماع است که در عین اینکه بقای جامعه را تضمین می‌کند، هویت مستقل آن را در برابر سایر اجتماعات می‌نمایاند. در واقع؛ «همگونگی، فرایند متحد کردن یک جامعه است؛ فرایندی که می‌کوشد جامعه را جامعه‌ای هماهنگ سازد و بر نظامی استوار کند که توسط اعضای آن جامعه به صورت نظم حس شده باشد» (دوورژه، ۱۳۷۶:۳۵۸).

از نظر امام خمینی (ره) وحدت نه به عنوان نیاز مردم مسلمان ایران که به منزله نیاز دائمی مسلمانان جهان بشمار می‌آید چرا که تامین منافع مشترک مسلمانان در سایه ممانعت از مواضع بیگانگان و جلوگیری از تسلط آنان به مقدرات کشورهای اسلامی میسر است. به نظر ایشان وحدت و همدلی مردم و نیروهای انقلابی همانطور که در روند نهضت اسلامی ایران از اهمیت بسزایی برخوردار بوده در حفظ نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران نیز حائز اهمیت فراوانی است.

امام خمینی (ره) به نقش مردم و همبستگی مردم در حفظ نظام اسلامی تاکید دارد و می‌فرماید: «یک کشور را بخواهید اداره کنید... تا شرکت مردم نباشد نمی‌شود اداره صحیح بشود (الکامل فی التاریخ ج ۳ ص ۹۳).

امام خمینی (ره) همواره رمز پیروزی و بقای انقلاب را در دو چیز می‌دانسته‌اند:
۱- کلمه توحید: «انگیزه الهی داشتن و مقصد عالی را حکومت اسلامی دانستن»

۲- وحدت کلمه: «یکپارچگی و اجتماع پرشور مردم و حضور در صحنه‌های گوناگون»

ایشان وحدت را به عنوان رکن اساسی در جریان انقلاب اسلامی بیان می‌دانستند و می‌فرمودند:

((ابعاد قیام همه قشرها را گرفته است اختصاص به یک دسته‌ای یا دسته دیگر ندارد...)).^۱

امام خمینی (ره) همانطور که پیروزی نهضت را مدیون وحدت و همدلی تمام قشرهای جامعه می‌دانستند حفظ نظام را در تمام مقاطع بر اساس محور وفاق میسر می‌داند لذا بر لزوم وحدت بین مردم و حفظ برادری و اخوت در تمامی احوال تاکید داشتند و آن را برای حفظ اسلام امری واجب و ضروری بر می‌شمردند و می‌فرمودند:

«اگر با هم نباشید شکست می‌خورید اگر شکست بخورید اسلام شکست می‌خورد» (صحیفه نور:

۱۲۸).^۲

وحدت از منظر رهبر معظم انقلاب اسلامی نیز یعنی: نبودن تفرقه، نفاق، درگیری و کشمکش. حتی دو جماعتی که از لحاظ اعتقاد دینی مثل هم نباشند می‌توانند در کنار هم باشند و می‌توانند دعوا نکنند. مقام معظم رهبری، مبانی فلسفی وحدت را اینگونه بیان فرموده است:

«بنای توحید که مبنای فکری و اعتقادی و اجتماعی و عملی ماست در وحدت است ... در جامعه‌ای که بر مبنای شرک بنا شده باشد، طبقات انسان هم جدا و بیگانه از یکدیگر است. در جامعه توحیدی، که وقتی مبدا و صاحب هستی و سلطان عالم وجود و حی و قیوم و قاهری که همه حرکات و پدیده‌های عالم، مروه اراده و قدرت او می‌باشد، یکی است، انسان‌ها با یکدیگر خویشاوند هستند؛ چون به آن خدا وصل‌اند، به یک جا متصل‌اند و از یک جا مدد و کمک می‌گیرند. ولایت هم معنایش همین است. ولایت یعنی پیوند و ارتباط تنگاتنگ و مستحکم و غیرقابل انفصال و انفکاک. جامعه اسلامی که دارای ولایت است؛ یعنی همه اجزای آن به یکدیگر و به آن محور و مرکز این جامعه، یعنی ولی متصل است. لازمه همین ارتباط و اتصال است که جامعه اسلامی در درون خود یکی است و متحد و متصل به هم است و در بیرون نیز اجزای مساعد با خود را جذب می‌کند» (طیبی خواه، ۱۳۸۶: ۴۹).

مقام معظم رهبری در مقاطع مختلف و به طور مکرر بر وحدت میان آحاد جامعه و به خصوص میان مسئولان که الگوی مردم هستند تاکید نموده و آن را تنها راه مقابله با تهدیدهای سنگین دشمنان معرفی نموده است (فقیه ایمانی، ۱۳۹۱: ۱۳).

ایشان در یکی از دیدارهای خود با مردم بیان داشته است: «اگر بخواهیم این مسئولیت در کشور جواب دهد، و مسئولان کشور به کمک مردم بتوانند ایران آینده را آن چنانی که لایق ایرانی و لایق نام مقدس

۱. سخنرانی نوروزی امام ۱۳۶۸

۲. بیانیه امام در تاریخ ۵۷/۷/۲۸

اسلام است بسازند، راهش این است که ارتباط میان مردم، ارتباط میان ملت و مسئولان کشور - همچنانی که امروز هست - یک ارتباط مستحکم و صمیمانه باقی بماند. هر کس ملت را به تفرقه دعوت کند، هر کس سعی کند میان ملت و مسئولان کشور فاصله بیندازد، هر کس بر طبل اختلاف بکوبد، کاری بر خلاف مصلحت این کشور و این ملت انجام داده است؛ هر کس می خواهد باشد. اتحاد را، اتفاق را، وحدت کلمه را، حسن ظن به یکدیگر را باید حفظ کرد. قرآن می گوید: «لَوْ كُنَّا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بِأَنْفُسِهِمْ خَيْرًا» (نور، ۱۲)؛ «چرا هنگامی که آن [بهتان] را شنیدید، مردان و زنان مؤمن گمان نیک به خود نبردند». دل‌هایتان را با هم صاف کنید، دست در دست هم پیش بروید؛ شک نداشته باشید که خدای متعال این چنین ملتی را، این چنین دل‌های صادقی را، این چنین گام‌های استواری را کمک و حمایت خواهد کرد»^۱.

ایشان در جای دیگر در ارتباط با اهمیت مسئله وحدت و امنیت می‌فرمایند: اگر وحدت ملی و امنیت ملی تامین شود دولت هم مجال پیدا می‌کند کارهای خود مسئولیت‌های خود وظایف بزرگ خود را اجرا کند می‌تواند به اقتصاد مردم برسد به اشتغال مردم برسد به مسائل زندگی مردم رسیدگی کند به مسئله فرهنگی کشور رسیدگی کند اگر امنیت و وحدت نباشد اختلافات و جنجال باشد دائما تشنج سیاسی می‌باشد (خوشروزاده؛ ۱۳۸۲: ۱۹۶).

۲. رهبری (ولایت فقیه)

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به عنوان یک قانون تکامل یافته است که صاحب نظرانی که تحصیلات حوزوی و دانشگاهی داشتند در تصویب آن نقش آفرینی کردند و این قانون، هم اکنون مبنا و چارچوب جمهوری اسلامی ایران بوده و مسیر را نشان می‌دهد. فصلی از این قانون به جایگاه "رهبری" و وظایف و اختیارات آن اشاره دارد. از منظر قانون اساسی رهبری، نقش هدایتگری و تبیین خطوط کلی حرکت نظام و نظارت بر اجرای آنها را عهده دار است در مورد حدود اختیارات رهبری نسبت به کل نظام، قانون اساسی چهار وظیفه مهم را بر عهده رهبر گذاشته که عبارت است از:

۱. تعیین سیاست‌های کلی نظام جمهوری اسلامی ایران پس از مشورت با مجمع تشخیص مصلحت

نظام؛

۲. نظارت بر حسن اجرای سیاست‌های کلی نظام؛

۳. حل اختلاف و تنظیم روابط قوای سه گانه؛

۱. (بیانات رهبری در دیدار با مردم کازرون، ۱۳۸۷/۲/۱۶).

قدرت نرم

بررسی اهداف و اصول امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران از منظر امام خمینی (ره)
و مقام معظم رهبری (مدظله العالی)
جاوید منتظران و همکار

۴. حل معضلات نظام که از طریق عادی قابل حل نیست از طریق مجمع تشخیص مصلحت نظام؛^۱ بنابراین رهبری در انقلاب و نظام اسلامی هدایت‌گر سکان کشتی انقلاب و ترسیم‌گر سیاست‌های کلی نظام اسلامی است که بیداری و جوشش میلیونی توده‌های مردم را به ارمغان می‌آورد. امام خمینی به عنوان بنیان‌گذار انقلاب اسلامی در خصوص این جایگاه و نقش آن در امنیت ملی می‌فرماید:

من به همه ملت، به همه قوای انتظامی اطمینان می‌دهم که امر دولت اسلامی، اگر با نظارت فقیه و ولایت فقیه باشد، آسیبی بر این مملکت وارد نخواهد شد (صحیفه امام، ج ۱۰، ص ۸۵). ایشان در خصوص اهمیت این اصل اساسی در یکی از سخنان خویش می‌فرماید: «بهترین اصل در اصول قانون اساسی، این اصل ولایت فقیه است» (صحیفه امام خمینی، جلد ۱۱: ۴۶۴).

مقام معظم رهبری نیز در خصوص اهمیت جایگاه رهبری و ولایت فقیه می‌فرماید: ولایت فقیه، جایگاه مهندسی نظام و حفظ خط و جهت نظام و جلوگیری از انحراف به چپ و راست است. این اساسی‌ترین و محوری‌ترین مفهوم و معنای «ولایت فقیه» است. بنابراین ولایت فقیه نه یک امر نمادین و تشریفاتی محض و احیاناً نصیحت‌کننده است - آن‌طور که بعضی از اول انقلاب این را می‌خواستند و ترویج می‌کردند [و] نه نقش حاکمیت اجرایی در ارکان حکومت [را] دارد؛ چون کشور مسؤولیت اجرایی، قضایی و تقنینی دارد و همه باید بر اساس مسؤولیت خود کارهایشان را انجام دهند و پاسخگویی مسولیت‌های خود باشند... در این مجموعه پیچیده و درهم تنیده تلاش‌های گوناگون، نباید حرکت نظام انحراف از ارزش‌ها و هدف‌ها باشد! نباید به چپ و راست انحراف پیدا شود! پاسداری و دیده بانی حرکت کلی نظام به سمت هدف‌های آرمانی و عالی‌اش، مهم‌ترین و اساسی‌ترین نقش ولایت فقیه است» (سخنرانی در مراسم سالگرد ارتحال حضرت امام (ره) ۱۳۸۳/۳/۱۴).

مقام معظم رهبری در خصوص پیوند میان ملت و رهبر و حفظ امنیت و اقتدار ملی می‌فرماید: تا وقتی که این اصل نورانی (ولایت فقیه) در قانون اساسی هست و این ملت از بن دندان به اسلام عقیده دارند، توطئه‌های این‌ها ممکن است برای مردم دردسر درست کند اما نخواهد توانست این بنای مستحکم را متزلزل کند.^۲

۱. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، اصل ۱۱۰

۲. (بیانات مقام معظم رهبری، ۲۳ / ۲ / ۷۹)

۳. استقلال و قدرت اقتصادی

قدرت توانایی افراد یا اعضای یک گروه برای دستیابی به هدف‌ها یا پیشبرد منافع خود است، قدرت یک جنبه فراگیر همه روابط انسانی است، بسیاری از ستیزه‌ها در جامعه برای قدرت است، زیرا میدان توانایی یک فرد یا گروه در دستیابی به قدرت بر این که تا چه اندازه می‌تواند خواست‌های خود را به زیان خواست‌های دیگران به مرحله اجرا در آورد، تاثیر می‌گذارد (گیدنز، ۱۳۷۹).

حضرت امام خمینی (ره) در خصوص قدرت اقتصادی می‌فرماید:

مجموعه قواعد اسلامی در مسائل اقتصادی، هنگامی که در کل پیکره اسلام به صورت یک مکتب منسجم ملاحظه شود و همه جانبه پیاده شود، بهترین شکل ممکن خواهد بود، هم مشکل فقر را از میان می‌برد و هم از فاسد شدن یک عده بوسيله تصاحب ثروت جلوگیری می‌کند و در نتیجه کل جامعه را از فساد حفظ می‌کند و هم مانع رشد استعدادها و شکوفایی قدرت ابتکار و خلاقیت انسان‌ها نمی‌شود (صحیفه نور ج ۱۷۶۴ و ۱۷۷).

بنابراین اینگونه می‌توان برداشت کرد که در نظر امام خمینی (ره)، اقتصاد غایت نیست، هدف نیست. بلکه وسیله‌ای می‌شود در جهت رفاه مشروع در این دنیا و حفظ امنیت ملی و ابزاری در جهت رسیدن به رشد تعالی مد نظر اسلام است.

مقام معظم رهبری (مدظله العالی) نیز صراحتاً از قدرت اقتصادی به عنوان رکن «اقتدار ملی» یاد می‌نماید و در تبیین آن می‌گوید: «اقتدار اقتصادی یعنی کشور از لحاظ اقتصادی بتواند پول ملی خودش را تقویت کند؛ در بازارهای اقتصادی دنیا حضور تاثیرگذار داشته باشد؛ در بهبود وضع اقتصادی کشور از امکانات خودش استفاده کند؛ فقر را در کشور ریشه کن یا حداقل کم کند و بتواند به عنوان یک کشور ثروتمند و غنی، در مقابل چشم دنیا، کارایی نظام خودش را نشان دهد. این می‌شود اقتدار اقتصادی... اقتدار اقتصادی همچنین به معنای این است که در کشور، بیکاری وجود نداشته باشد؛ اشتغال وجود داشته باشد؛ تولید صنعتی و کشاورزی در حد مطلوب باشد؛ از منابع و معادن کشور به نحو بهینه استفاده شود.^۱ مقام رهبری اقتدار و استقلال اقتصادی را مبنا و لازمه اقتدار و استقلال سیاسی عنوان می‌کنند به گونه‌ای که اگر اقتدار اقتصادی فراهم نشود، تحقق هیچ آرمان و هدفی امکان‌پذیر نخواهد بود: «اگر استقلال اقتصادی یک جامعه تحقق پیدا نکرد یعنی در مسئله اقتصاد نتوانست خودش تصمیم بگیرد و روی پای خود بایستد استقلال سیاسی این کشور تحقق پیدا نمی‌کند؛ و اگر استقلال سیاسی

قدرت نرم

جارید مستظرفان و همکار
و مقام معظم رهبری (مدظله العالی)
بررسی اهداف و اصول امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران از منظر امام خمینی (ره)

یک جامعه تحقق پیدا نکرد، بقیه حرف‌ها، جز حرف، چیز دیگری نیست. تا یک کشور اقتصاد خود را قوی نکند، پایدار نکند، متکی به خود نکند، مستقل نکند، نمی‌تواند از لحاظ سیاسی و فرهنگی و غیره تاثیرگذار باشد»^۱

۴. قدرت دفاعی و نظامی

از نظر امام راحل (ره) و مقام معظم رهبری نیز، ضرورت وجود نیروهای مسلح امری قطعی و حتمی است. از دیدگاه امام نقش قوای مسلح در استقلال و آزادی کشور نقشی بس مهم است؛ امام خمینی (ره) در تفسیر آیه ۶۰ سوره انفال ((اعدوا لهم ما استطعتم من قوة و من رباط الخیل ترهبون به عدو الله و عدوكم و آخرین من دونهم لا تعلمونهم الله يعلمهم و ما تنفقوا منشی ء فی سبیل الله یوفّ الیکم و انتم لا تظلمون)) می‌فرماید:

یعنی آماده کنید ساز و برگ جنگ را بر ضد دشمنان به هر قدر می‌توانید، چه از نیروهای بدنی و تعلیمات نظامی و چه از ساز و برگ جنگی و سازمان‌های مناسب آن و چه نیروهای سرحدی برای نگهداری سرحدات؛ به طوری باید در این ساز و برگ و نظام مهیا شوید که دشمن‌های خدا و دشمن‌های شما و هر کس در جهان هست، بشناسید او را یا نشناسید، از نیروهای با عظمت شما بترسد و آنچه در راه خدا که حفظ کشور اسلامی و آماده کردن وسایل جنگی و تهیه ساز و برگ و نیروهای نظامی است خرج کنید، خدا به کیل تمام به شما عوض می‌دهد و شما با این آماده بودن مورد طمع دیگران و ستمکاری آنان نخواهید شد... یکی از ماده‌هایی که از آیه می‌فهمیم، آن است که دولت اسلامی به هر قدر می‌تواند و بودجه مملکت اقتضا دارد برای حفظ کشور و ترساندن اجانب باید هم در سرحدات و هم در غیر آن، نظامی و ساز و برگ جنگ و نیروهای مناسب با سازمان تهیه کند.

از دیدگاه حضرت امام مسیر حفظ پیروزی‌های به دست آمده، از اصل بدست آوردن آن دشوارتر است. ایشان در همین زمینه می‌فرماید: «بدانید که حفظ یک پیروزی مشکل‌تر است از پیروزی به دست آوردن، کشورگشایی از حفظ کشور آسانتر است. الان ما در مشکل حفظ نظام جمهوری اسلامی هستیم، یعنی آن مرحله اول که پیروزی ابتدایی بود گذشت و پیروز شدید بحمد الله، لکن بقای این پیروزی و بقای این دستاوردهایی که شما به دستتان آمد، امروز مشکل‌تر از خود آن پیروزی است که به دستتان آمد، نگهداریش مشکل است. باید همه کوشش کنید که این چیزی که به دست آوردید نگه دارید» (صحیفه امام، ج ۱۸، ص ۲۸۱).

۱. (بیانات رهبر در اجتماع کارگران کارخانجات تولیدی داروپخش، ۹۱/۲/۱۰).

در واقع این بیانات امام نشان دهنده اهمیت قدرت نظامی و دفاعی در حفظ انقلاب و امنیت ملی است. مقام معظم رهبری نیز پیشرفت دفاعی نظامی را مرتبط با اقتدار و امنیت ملی می‌داند و معتقد است با افزایش قدرت دفاعی و نظامی امنیت ملی جمهوری اسلامی افزایش یافته است. ایشان معتقدند که بخش مهمی از اقتدار ملت به مجموعه‌های نظامی مرتبط است و می‌فرمایند:

در چنین شرایط بسیار حساسی، ملت ما بیش از همیشه احتیاج به این دارد که خود را از لحاظ معنوی و مادی آسیب ناپذیر و مقتدر کند. بخشی از این اقتدار به مسائل اقتصادی و فرهنگی و سیاسی ارتباط پیدا می‌کند و بخش مهمی از آن هم مرتبط با مجموعه‌های نظامی است که باید روز به روز توانایی‌های خود را در درون از همه جهت افزایش دهند؛ استحکام سازماندهی، ارتقای قدرت رزمی، توانایی لازم برای تولید، تهیه، تکمیل و نگهداری تجهیزات، بالا نگهداشتن روحیه مسئولیت نظامی و همه چیزهای دیگری که با ابتکار و مدیریت مدیران خوب و مسئول امکان پذیر است. امروز خوشبختانه نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی از فرماندهی و مسئولان اداره کننده خوب و مؤمن برخوردار است؛ همچنان که از هزارها عنصر باسرف و مؤمن در سرتاسر کشور در یگان‌های مختلف برخوردار است. خدا را بر این وضعیت که رو به هرچه بهتر شدن است، سپاسگزاریم.^۱

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۱. بیانات در بازدید از یگان‌های نمونه نیروی زمینی ارتش - ۱۳۸۱.۰۸.۲۶

نتیجه گیری:

با توجه به اینکه یکی از این موضوعات بسیار مهم در ادبیات فکری امام خمینی و مقام معظم رهبری مفهوم امنیت و امنیت ملی و اهداف و اصول آن است. در پایان مقاله می توان بیان داشت که این دو بزرگوار با نگاهی کلان و فرامرزی به مسئله جهان اسلام می اندیشند و اهداف و اصول امنیت ملی در نگاه این دو عالم جهان اسلام، یک ابزار در خدمت اندیشه اسلامی است و هدف از آن حفظ جان و مال و ناموس مسلمین و علی الخصوص حفظ اعتقادات آنها در برابر سلطه کافران و معاندان است.

از نگاه این دو بزرگوار، امنیت باید چند جانبه باشد و هیچ یک از بخش های زندگی مسلمانان نباید دچار ناامنی گردد؛ با تامل و ژرف نگری در سخنان و آثار این دو بزرگوار می توان پی برد که در دیدگاه این دو عالم و سیاستمدار جهان اسلام، نه تنها امنیت مردم مسلمان و امنیت کشور و امنیت جمهوری اسلامی ایران از یکدیگر جدا نبوده بلکه مرتبط با امنیت و منافع دیگر مسلمانان جهان است. دیدگاه اینان درست همانند تفسیر اسلام است که مفهوم امت را جایگزین مفهوم ملت می گرداند و از این منظر امنیت ایران به امنیت کل جهان اسلام وابسته می شود. بدین صورت اهداف امنیت ملی جمهوری اسلامی از منظر دشمن شناسی و آینده نگری برای جهان اسلام و ملل اسلامی تبیین گشته است. چرا که بی شک دشمن شناسی از محوری ترین مباحث در موضوع دفع تهدیدها و دفاع از یک ملت بشمار می آید و دشمنان مسلمانان در طول تاریخ بارها نشان داده اند که از هر گونه تهاجم به ملت های مسلمان و استفاده های نامشروع از منابع و امکانات آنان دریغ نخواهند کرد و در کنار آن به نفوذ و سلطه خود، در جهت کم رنگ نمودن اعتقادات و ارزش های مسلمان می پردازند؛ بنابراین از نگاه امام و رهبری، امنیت ملی همان فرایند گسترده حفظ دستاوردهای اسلام است تا ضمن بهره گیری از تمام ظرفیت ها، امکانات و استعداد های درونی جوامع اسلامی بحران های ناخواسته و تهدیدهای و چالش های ایجاد شده از سوی دشمنان خارجی را یکی پس از دیگری خنثی نماید و از این منظر می توان به این نتیجه رسید که امنیت و مفهوم و اهداف و اصول حال حاضر جمهوری اسلامی برگرفته از نگاه اسلامی امام خمینی و مقام معظم رهبری است و کارکرد و و به طور کلی هدف از آن، ایمن ساختن و هموار کردن مسیر زندگی مسلمانان برای عبور سالم از چالش ها و تهاجمات کافران و معاندان در مسیر سر منزل مقصود که همانا حفظ اعتقادات و ارزش های ملل مسلمان است، می باشد.

منابع:

۱. رابرت ماندل، چهره متغیر امنیت ملی مترجم: پژوهشکده مطالعات راهبردی موضوع: سیاست جهانی سال ۱۹۸۹
۲. روحانی، حسن (پاییز ۱۳۸۹)، اندیش ههای سیاسی اسلام، جلد اول، انتشارات کمیل، چاپ دوم، تهران
۳. فرهنگ فارسی دکتر محمد معین؛ شش جلدی نویسنده: محمد معین ناشر: امیر کبیر ۱۳۷۱
۴. جان ام گالینز، استراتژی بزرگ، ترجمه کورش بالیزر، (تهران: وزارت خارجه، ۱۳۷۰)
۵. سید نورالدین شریعتمدار جزائری، اصغر افتخاری و نجف لک زایی، امنیت در اسلام، مجله علوم سیاسی، شماره ۳۴، تابستان ۱۳۸۵
۶. عمید زنجانی عباسعلی، مبانی اندیشه اسلام، سازمان انتشارات پژوهشکده فرهنگ و اندیشه اسلامی، تهران، ۱۳۷۵.
۷. گزیده مقالات سیاسی - امنیتی، پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران، چاپ دوم، ۱۳۷۸، ج ۱
۸. مورتون، برکوتیز و پی. سی. باک «امنیت ملی» گزیده مقالات سیاسی - امنیتی، جلد دوم، مؤسسه پژوهشهای اجتماعی، انتشارات بینش، ۱۳۷۵
۹. علی کریمی مله، اکبر بابایی کاوه امیرخانی: مقاله تهدیدات سیاسی امنیت ملی از دیدگاه امام خمینی (ره) فصلنامه مطالعات راهبردی دوره ۱۳، شماره ۴۹، پاییز ۱۳۸۹
۱۰. افروغ، عماد «امنیت ملی و بنیانهای قدرت» مجموعه مقالات همایش توسعه و امنیت عمومی، وزارت کشور، ۱۳۷۶
۱۱. نویدنیا، منیژه (تاملی نظری در امنیت اجتماعی با تاکید بر گونه های امنیت)، فصلنامه مطالعات راهبردی، سال نهم، شماره اول، ۱۳۸۵
۱۲. روشندل، جلیل، امنیت ملی و نظام بین المللی، تهران، سمت، ۱۳۷۴
۱۳. کاظمی، شهلا، (جمعیت و امنیت ملی)، مجموعه مقالات همایش توسعه و امنیت عمومی، وزارت کشور، ۱۳۷۶
۱۴. نهج البلاغه، خطبه ۱۳۱، ترجمه سید جعفر شهیدی، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، چاپ هشتم، تهران، ۱۳۷۴
۱۵. میزان الحکمه، محمدی ری شهری، چاپ اول، تنقیح دوم ۱۴۱۶، ۱۳۷۵، ش، انتشارات دارالحديث.

۱۶. کتاب «غررالحکم و دررالکلم» توصیف گر امام علی (ع) پدید آورند: ضمیری، محمدرضا، ۱۳۴۶ انتشارات موسسه فرهنگی و اطلاع رسانی تبیان سال ۱۳۸۷
۱۷. مجلسی، محمد باقر (متوفای ۱۱۱۱ ه. ق) بحارالانوار، تحقیق: یحی العابدی، چاپ دوم، سال چاپ: ۱۴۰۳ ه- ۱۹۸۳ م، مؤسسه الوفاء، بیروت- لبنان
۱۸. فریبا شایگان فصلنامه علمی - پژوهشی آفاق امنیت / سال پنجم / شماره چهاردهم - بهار ۱۳۹۱
۱۹. درویشی، فرهاد، ابعاد امنیت در اندیشه و آراء امام خمینی (ره)، فصلنامه مطالعات راهبردی، سال سیزدهم، شماره سوم، پاییز ۱۳۸۹، شماره ۴۹
۲۰. الکامل فی التاریخ ج ۳ ص ۹۳
۲۱. دوورژه، موریس (۱۳۷۶)؛ جامعه شناسی سیاسی، ترجمه ابوالفضل قاضی، تهران، دانشگاه تهران.
۲۲. مقاله جمهوریت و ولایت فقیه در تئوری انقلاب آتی از آقای محمدرضا موثق فصلنامه روز شماره دوم زمستان ۸۰
۲۳. طیبی خواه، حسین، مجموعه مقالات همایش اتحاد ملی و انسجام اسلامی، گچساران، نشر آذین، ۱۳۸۶.
۲۴. فقیه ایمانی، محمدرضا، «آسیب شناسی وحدت در نظام اسلامی و راهکارهای حفظ آن از نگاه متون دینی»، فصلنامه بلاغ مبین، شماره ۳۲ و ۳۳، پاییز و زمستان ۱۳۹۱.
۲۵. جعفر خوشروزاده، مطبوعات و امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران، مجله اندیشه انقلاب اسلامی ش ۶ ص ۱۹۶ تابستان ۸۲
۲۶. حسن روحانی فصلنامه راهبرد / سال بیست و یکم / شماره ۶۵ / زمستان ۱۳۹۱
۲۷. امام خمینی، تحریر الوسیله، ترجمه علی اسلامی، قم، انتشارات اسلامی، ۱۳۷۴، ج ۲
۲۸. امام خمینی، صحیفه نور امام و صحیفه امام، ج ۱ تا ۲۲
۲۹. امام خمینی (رحمه الله) امام و انقلاب فرهنگی - صفحه ۲۷ - جزوه جهاد دانشگاهی
۳۰. مهدی نظربور، جعفر وفا، آشنایی با نظام سیاسی اسلام، قم، پژوهشکده تحقیقات اسلامی سپاه، ۱۳۸۲
۳۱. قرآن کریم

32. Guralnik, David – Edi – (1982) Webster's New world Dictionary. New York: Simon and Schuster.

33. Jeffery M.Elioz, the Arms Countrol, Disarmament and Milifary Security Ditionary, USA, California state university, 1989